

אחד ואחת

לכאורה תיאורים עתונאיים שלא נתכוננו לזכות לתיאר "ספרות", אך כ־300 הרשימות הוצירות, "השופ" מילות" לסי תמציתיותן והכללתן מרוב בה במועט בספרה של מרי יציב. מצטרפות לתהלוכה אנושית גדולה, נוגעת ללב באמיתיותה ובחירותה לעיקרם של הדברים. כל הקורא במ, — אם אך ניתן בשמץ של דמיון, בשמץ של אינטואיציה, יוכל להתייחד עם כל ספור יספור ולדקום עליו ירי-עה רחבה של רומאן או דראמה. וכך, גם אם המספר נפגעה באנשים, נוש-אי ספוריה, עקב תפקידה כ"קולמת עליה הדשה", והתעמקה בתולדותיהם כדי להבינם יפה יותר, למען הגיש להם עזרה לא־שיגרתית. היא התעלתה לשקופה במהותה בנשמת־פניה. כסופרת־לכל־דבר, יש חן ופשטות בד־רף ספוריה, ואף הרישול־מעט בסגנונה פה ושם, יש בו כדי לעורר בקורא אילויה של אמת בלתי מצועצעה. בל־תי מסוגנת לשם הסגנון עצמו.

המספר מיליונים מתפצל ליהודיותו, אחד ואחת" — אומרת מרי יציב בסיום אחת מרשימותיה. ואף שמה זאת כמוטו בראש ספרה, ואמנם כך גם ראחה אותה, את הבאים לפניה למאותיהם, איש איש וטענותיו, שברונו ותקותיו עמו, לכן גם הצליחה לתדור אל מקור־הוויתם, תוך הסתכלות והקשבה כנה לכל פרט ופרט, היווני או פנימי, המוסיף גוץ, המיוחד לו ואך לו. מתוך כושר זה, לראות את היהודי בייחודה, הצליחה המספרה לגוץ ולהעשיר את מיכלול ספוריה, וכפי שאין גודלו של אדם אחד דומה למשאהו, על אף דמיון הרקע האנושי בכללו, ואם אך תרצה תמצא בכל "איש קטן" הומר מקורי לענות בו, עשיר ורבי־עניין, כן ועי־ריות אלו, בנות עשר־שחים־עשרה השורות, בכל אחת מהן עולם ומלואו, משלו.

ה"תהלוכה" של מרי יציב מתחילה מימי ההעפלה, מ"מיון" העולים, שבריי אדם, אשר פצעם מרי בלייגעו בו, בפי רובם אותו ספור נוגה: "ואני נשארתי יהודי מכל המשפחה", ועדיין הזוועת ההיטלריות מקננות בעוז בנשמתם, — אידים עשנים עדיין, ובכל זאת משב החיים המפתים ל"הת־חיל מהדש" על הוא, ומרי יודעת להקשיב גם להדיו המתעוררים בלבות האודים, הרבה רהטים וחסד, הרבה אהבה והבנה ללא־שיפוט דרושים כדי להתהלך עם כאלה ולא להטית את נבטי התוחלת הקלושים, הראשונים.

"...נשואה?" כן, גם נשואה הייתי. כמה נמאסו עלי הגברים האלה" — שומעת מרי זעקה של נערה מצועה ואמללה, אשר יקשה מאד להוליכה לשביל האמונה החדש, כאשר הנערה הצעירות אינה אלא אך לועגת לתמימותה של האשה המבוגרת המספלת בשיקומה.

מגוונים הפרקים אשר בחלקו הרא־שון של הספר: "בימי המהגות בקפ" ריסין", "מארצות שכנינו", "מעבר למסך הברזל", "נוצרות" ו"ילדים", בכל פרק ופרק עשרות זעירות התו־אמות את מסגרתן המשותפת ועם זאת תורגות מתוכה בשוני שבהן, יש בהן תום וחסד, על אף אימי העבר, ויש בהן רקבון ומק, אשר אמונו כבר בעומקי השרשים של הנשמה המדול־דלת, אך יש וגם לאלה ניצוץ קל של תקוות ההיאחזות מחדש מלבה להט של אמונה: "...כשנקבל שיכון, אסדר לי גינה, גינה משלי, על אדמה שלי...". יש ובין הומרת הדברים מתחייכת לפני הקורא דמות תמימה וסלהנית: "ראית האשה שעשתה לי עגבה? היא פולניה, היא עזרת לי ואני עזרת לה". — "ואיך אתן מדברות ביניכן?" — "אינני יודעת, — אבל מדברות, מה יש כולנו ישראל".

"אולם מרבית גבוריה" — ברידות אימים מרחפת מעליהם. מאמצם להש־תור בין הסביבה החדשה עולה להם במאמץ על־אנושי, מועקת העבר האיום, משב השואה שהרסה כלל ויחיד, מורי גש במ, בכל יצוריהם, ויש כי הציגוים מצא לו בהם רקע מצויין, להשתלט אף בטובים שבם, ואין להם ארוכה, ובכל זאת, ברובם עצם, שובם למר־לדת" היה לעילה נועות להיאחו בחיים ול"התחיל מחדש" על אף הכול.

יש חשיבות מיוחדת להעלאת דמו־תם של בעלי מספר־הקטע על זרועם, דוקא עתה, בעת משפטו של הצורר המקולל, כאשר נתעוררו שוב לתבין את אשר קרה לנו ולאנושות כולה שם, בניא־בן־הנום הגרמני אשר שלל מבו האדם את צלמו.

חלקו השני של הספר כולל רשימות מ"הימים ההם" ותאורי אישים שהחיים הביאום בדרכה של מרי יציב ואשר עו היה רישומם, ב"ימים ראשונים" רושמת המספרת מעניינותן של חלוד־זה צעירה מהעליה השניה, על כל חינה הרומאנטי ועל כל זרעוני העמיד הסמוגים כבר או בתקופה תמימה ומבורכה זו — בחלקו זה של הספר מעבירה אותנו המחברת בתקופות השונות שעברו על הישוב בזו אחר זה, כמו תקופת המרי בבדי־סיים, אורית ה"עוצר" והצבע, תקופת מלחמה השחרור וספיהיה, "בוץ גלוי" יוח, ועד ימינו אלה, על הלבטים והנצחונות שבהם, וטוב שהועלה, אולם חבל כי לא צויין תאריכם בצדום, הואיל ויש להגיה, כי הספר יגיע גם לאלה אשר לא רק מזכרונם יתארו את המאורעות המתוארים, בחלק זה יש גם ציון לאישים שונים, גדולים ונודעים וגם קטנים אשר זכו לתשומת הלב בשל איזו תכונה אישית מופלאה, כאורה בעלי־הגות מלא חזון והייחוד, אב לשש בנות ושני בנים, אשר החל לצייר בימי זיקנותה, והוא צייר אך זרק פורטרטים של אשתו המנוחה. דיוקני אישים, כמו של רחל, ברל, ברנה, אליהו גולומב, ד"ר הלל יפה, תהלה רסלר, ועוד, וראיתם לא־שיג־רמית, "מבית", מתוך פנימיותם האינ־טימית, אמיתית מאד, המה עדיין, כפי שלא ההיגלנו לראותם ב"אובייקטי־ביות ההיסטורית" הנודעת. רק עין אשה, חדה ורכה כאחת, יכולה ככה לתפוס את העיקר שבכל אדם ואדם, וככה להעלוהו בלא־קשויים ואף על מי כן מקושט ביותר באמתו הייחוד־דית.

לספר צורפו רישומים עדינים ונאים, החולמים בדקתם את דקות של תחר־מר המתואר, מעשה ידי הצייר הצעיר, ון שחור, והוא התגלה כאילו־סטראטור טוב ומחונן.

זנורה קמיר

* "אחד ואחת" מאת מרי יציב, ציורים — רן שחורי, מסדה".

"מענית" לציון 40 שנות נהלל עשרות מאמרים, רשימות, פרקי הנות ותאורי הווי מחיי המושבים נכללים בחוברת החדשה של "מענית" — בטאון נוצר המושבים שהוסיעה ביי־מיס אלה לקראה יובל ה־40 של נהלל, בעריכת אברהם גדין. במרכז החוברת סקירות על: 40 שנות תנועת המושבים; ההחזרות של מסורת לקיום תגיגות מקומיות בכ־פר; מדברי ראשוני התנועה ועוד, במדור הפובליציסטי מתפרסמים מא־סרים לבירור זיקתו של נועד המוש־בים לערכי הכפר והתנועה, כפי שהם משתקמים באספקלריה של דור המ־ייסודים ושל צעירי המושבים הותיקים כאחד. כן נכללים במדוי זה מאמר רים על בעיותיהם של סטודנטים בני־מושבים. בחוברת מדור ספרותי, הכולל ניי־הוא בקורני של סיפור מאת י. ת. ברנר, שירים, פיליטון ועוד.